

CATALUNYA PARIS

Portavéu
DEL
CENTRE CATALÀ
de París

Any I

Septembre, 1903

Núm. 9

Aquest periòdich s'envia gratis a tots els socis del CENTRE CATALÀ de París.

Preu de subscripció, únich, pera els no socis: 5 francs l'any

Las planas d'aquest periòdich están obertas a tots els escriptors catalans, que 'ns vulgan honrar ab llur collaboració literaria.

Direcció y Administració: 12, rue Favart, PARIS

ELS CATALANS DE PARÍS

CLAUDI CASTELUCHO

Es un modest, tal volta el més modest entre els artistes de talent que viuen a París. No se 'l veu may enloch com si fugís de la gent, com si 'l bullici de la gran ciutat li fes mal. Es un verdader casulá, que no surt de la llar seva si no es pera anar al seu taller, ahont passa la major part del dia pintant y sempre pintant. No cal dir que quan se permet el luxe de sortir del seu ordinari, es ó be perque las necessitats del ofici li obligan, ó be perque emprén algún viatge artístich, del qual retorna sempre carregat de notas y apuntes que més endavant haurán de servirli pera arrodonir ó començar alguns de sos quadros.

Fins aquestos últims temps, confesso que no coneixia ni de nom (*mea culpa!*) a n' en Cas-

telucho. Y després, tot lo més que vaig poguer apreciar, pel moment, fou un quadret representant una balladora y un discret paysatge, molt simpátichs de tons y rublerts de vida, que figuravan en el Saló de pinturas de fa dos anys. D'aixó no havia passat, y ho he sentit després, tant bon punt he pogut convéncem de que 'l pintor Castelucho havia donat a llum obras que valían la pena d'esser conegudas y apreciadas.

Avuy, puch dir que conech el seu taller, qu' he vist y enrahonat ab l' home, ab l' artista y qu' he pogut ferme cárrech, dintre dels meus limitats recursos d' apreciació, del talent de nostre distingit compatriota.

Y aixís, sense preàmbuls — ¿pera qué gastarlos? — me complasch en afirmar que Claudi Castelucho es un artista de veras, es á dir, dels que saben sentir y senten lo que pintan, al revés de molts altres dels quals podríam dir que

manejan el pincell d' una manera purament mecànica, com un memorialista maneja rutinariamente la ploma. El pincell d' en Castelucho té ànima, té vida. En els seus paysatjes, idealisa plàsticament tot lo que passa davant dels seus ulls de *dintre* més que davant de sa vista fisiològica; generalment eis tons de sos quadros son vius, d' una potencia de llum á voltas exuberant y sempre esplendorosa, fent endevinar un més enllà que se surt de llurs horitzons, y dels seus patis granadins, y dels seus prats riallers y hermosos d' Andalusía. Els seus *tipos* (quasi tots andalusos, puig allà va anar á estereotiparlos ab son talent d' observador) son models acabats de gracia y d' expressió; tenen el *sabor* de la terra, de tal manera, que jamay he pogut comprendre com un catalá — tant catalá com en Castelucho — ha conseguit transportar á la tela ab tanta eloqüencia, ab tant admirable factura y veritat de color, lo que á primera vista sembla que hauría d' esser solsament dable á un artista fill de la xardorosa y magnificenta Andalusía.

Empró en Castelucho pinta també altres cosas — y las pinta molt be — además d' assumptos andalusos. Un dels últims quadros d' aquell género que li he vist es una preciositat de llum y de melancòlica poesia: es el *Pati de la Sultana*, á Granada, y vaig tenir el gust d' admirarlo á casa del señor Ivo Bosch, nostre distingit compatrici y gran protector de las cosas de Catalunya y d' Espanya. Ha copiat ab talent y conciencia (y ab aixó crech que ho dich tot) alguns dels *frescos* més renomats de Puvis de Chavannes; treballa molt... empró no s' enriqueix. Es ¡ay! que la moda, aquesta sirena tirànica dels poderosos, está distreta y s' envola per' altres indrets d' ahont se troban eternament allunyats els humils y els modestos, per molt talent que tingan y per molt que valgan; es una gran senyora que no 's paga sino de noms altissonants, tot y sabent molt be que sovint no es or de pura lley lo que li venen. Es molt costós obrirse pas y arribar á ferse un nom com artista aquí á París, ahont la *concurrència* es tant inmensa, y, sobre tot, es molt difícil, per no dir impossible, guanyar diners y ferse una posició social ab tants y tants juheus com aquí

pululan, buscant al pobre artista pera apoderarse — verdaders escanya-pobres — del producte del seu talent y de las sevas angunias mitjansant un miserable bitilet de cent francs...

En Claudi Castelucho, per lo mateix qu' es un treballador y un modest, mereix doblement que figuri en nostra galeria de cataláns que honran pel seu talent y per las sevas obras el bon nom de nostra estimada terra, en mitj d' aquesta ciutat capdalt de París que, si es capital de França, també ho es del mon, puig aquí venen á deixar ó á madurar el fruyt de llur inteligencia els homes de més prestigi que son gloria y espill de las nacions civilisadas.

JORDI CATALÁ Y MONTSERRAT

(Artur Vinardell)

SEPTEMBRE

Quan s' endinza la mirada
pel cel blau, de blau d' estiu,
y es tot llum y tot somriu
en sa volta immaculada;
quan ix la primera estrella,
oh, qu' es bella!...
oh, qu' es bella, ma estimada!

En el temps que vé la brema
y, entre 'ls ceps de cada vinya,
sota un sol qu' encara crema,
el daurat rahim s' apinya
en gotims que semblan d' or;
si un granet se n' tasta sóls,
oh, qu' es dols!...
oh, qu' es dols, la meva amor!...

Y si fixan els meus ulls
son esguart embadalit,
que amorosa tú reculls
perque m' sabs aymant rendit,
en tos ulls y en ton somriure;
sa alegría
qué hermós fa l' amor y el viure!...
qu' el fa hermós, oh vida mía!

Mes, si el cel s' ha ennuvolat,
quan s' hi agombola y enrosca
aquell dol de fosquetat;
la blavor qu' el cel tenia
oh, qu' es fosca!...
oh, qu' es fosca, vida mia!

Mes, si al temps que vé la brema,
d' entre un cep esgroguebit,
d' entre el pámpol que s' recrema,
el gotim penja endurit
sense aroma ni sahó;
si una grana n' has tastada
quina aspror!...
oh, qu' es aspra, ma estimada!

Y al fixarme embadalit
en el fons de ta mirada,
y en ton somriure exquisit,
si m' sembla que hi ha amagada
un' ombra de cansament,
un principi de fadiga,
oh, llavoras, quín torment!...
Llavoras, ma dolsa amiga,
en tos llavis y en ta vista,
la vida, estimant el cor,
oh, qu' es trista!...
oh, qu' es trista, mon amor!

F. GIRBAL JAUME.

L' estudi de la llengua catalana

NINGÚ més que nosaltres estima el conreu de la nostra hermosa llengua, y trobém que son fills descastats aquells que, havent vist la primera llum en nostra terra benhaurada, tenen el mal gust de menysprear ab llurs actes, sobre tot ab llurs actes més familiars, l' usatje del matern idioma, d' aquell que aprengüiren al calor de la llar dels pares, entre besos y cançons, que venen á esser com el perfum delitós dels nostres primers passos per la existencia. Empró també regoneixém que la nostra llengua, en lo que té de lliteraria, deixa actualment molt que desitjar en materia de puresa. Potser s' escriu massa, ó més ben dit, enteném que una

bona part dels qu' escriuhen pera el públich no han estudiat prou la llegitimitat de las paraulas, el seu valor etimológich, fonétich y fins merament gramatical, y, naturalment, d' aquí ha nascut una especie d' anarquisme que no deixa de posarnos en ridícol cada volta que algún conxedor de nostra llengua, empró adversari del seu conreu, tracta d' evidenciar un semblant estat de cosas.

No hi ha més que llegir uns quants periódichs ó revistas dels molts que avuy se publican en llengua catalana, pera convéncers de que cada escriptor va pel camí que li dicta el seu capritxo. Nosaltres mateixos—ho confessém—estém plens de duptes cada vegada que agafém la ploma, y aixó que fa ja molts anys que varem començá á esgrimirla al fer nostres primers ensaigs lliteraris en nostra llengua. Ens faltan autoritats y textos pera péndrels com á guía. Careixém d' un bon y complert diccionari que 'ns permeti renovar y multiplicar las veus de que desitjém servirnos pera comunicar al paper las nostras impresions. No tenim cap gramática *completa* y ben autorisada que 'ns donga llum y ens ensenyi ab precisió aquellas reglas més elementals que podrian y deurían donar unitat al nostre idioma, pera ferlo més respectable y respectat als ulls dels propis y dels estranys que admiran la riquesa de nostra lliteratura y l' esclat del seu renaixement. Y ¿per qué no dirho? ens manca la costum d' estudiar als bons autors y fins la de fullejar els diccionaris.

De diccionaris, en tenim dos: el d' en Labernia (aquest es el menys dolent) y el d' en Faura (catalá castellá). L' un y l' altra son molt defectuosos y, ademés, siguém franchs: ¿quin es l' escriptor catalá que 'ls té en sa biblioteca? Y si 'ls té ¿els fulleja gayre sovint? Aixó es un mal qu' exigeix prompte reparació, si no volém que certs escriptors castelláns de talent y mal intencionats digan de nostra llengua qu' es un conjunt de cosas abigarradas, sens' ordre ni concert, y qu' el nostre anarquisme lliterari acabarà per ferla desapareixer del camp de nostras justas reivindicacions étnicas y sociológicas, ja que no podém ni devém parlar aquí de la política.

Pera evitar, donchs, que cessi una gran part

d'aqueix anarquisme que's nota avuy en la major part de las publicacions catalanas, es indispensable que l'Academia de la llengua — entitat oficial composta de tots els mestres en gay saber que sobreviuen desde la restauració dels Jochs Florals — comensi pera donar á coneixer la seva tasca... si es que tasca hi ha hagut desde que aquells varen contraure el compromís de treballar ferm pera donar unitat á la nostra llengua. Sobre aquest pünt, malgrat lo que's periódichs de Catalunya varen anunciar temps enrera, estém avuy tant á las foscas com el primer día. ¿Qué fá, donchs, aqueixa Academia petrificada? ¿A quants estém de la seva anunciada Gramática? ¿Quinas son las reglas que devém seguir en definitiva els que desitjém seguir el conreu de nostre matern idioma ab la major autoritat possible devant dels que'l menysprean?

Per lo que respecta á un bon *Diccionari de la llengua catalana*, tots sabém qu'el digne y erudit escriptor mallorquí mossén Alcover está fent una excellenta campanya, desde fa tres ó quatre anys, pera recullir els datos necessaris que han de servirli de base en la redacció del gran léxich catalá que té en projecte. Empró, el treball es de molta empenta y tal volta passarem encara alguns anys sense véurel realisat per complert. Nosaltres desitjém que l'obra profitosa y profitable del doctor Alcover tinga tot el succés que's mereix; empró, creyém que, mentres ell treballa pera portar á cap una obra de tanta empenta, no son pas de desdenyar els esforços que fan alguns modestos — tal vegada massa modestos — pera, tot anticipantse á n'ells, ajudarlo en sa patriótica empresa.

Y un d'aquestos treballadors modestos que venen á ajudarlo en eixa tasca, es l'antich mestre d'estudi en Salvador Genís, profund coneixedor de nostra llengua, sobre la qual ha publicat alguns llibres de molta importancia com *El auxiliar del maestro catalán*, única en el seu género, y un dels escriptors de l'antiga fornada que més provas han donat del seu amor á las cosas de la terra. Com el Sr. Genís es un amich nostre de fa moltíssims anys, no volém dir més en son elogi, ab el qual, además, hauríam d'ofendre la seva innata modestia. Empró

no volém deixar passar l'ocasió sense enviarli un carinyós saludo desde aquest lluny de la terra, encoratjantlo en l'obra que s'ha proposat portar á cap, pera suplir en lo possible la més important y de més empenta que's proposa realisar el senyor Alcover ab son gran Diccionari en projecte. El Sr. Genís ha concebut l'idea de publicar molt próximament un *Vocabulari catalá-castellá*, pera el qual té ja reunits grans elements que ha anat recullint durant molts anys en sos continuats estudis. Y ara vegis la crida que acaba de donar á llum sollicitant l'ajuda dels seus companys de professió pera arreplegar el major nombre de paraulas sinónimas de nostra llengua que son d'usatje comú en las diferentas regións y contradas de Catalunya.

Nosaltres li desitjém bon acert, y dirém, una vegada més encara, qu'es aixís com se fa obra bona pera arribar á assolir l'unitat de nostra benvolguda llengua, condició indispensable senza la qual no podria jamay meréixer el puesto que li tenen marcat sas venerables tradicions y sa gloriosa historia.

ARTUR VINARDELL ROIG

* * *

Als Mestres de Catalunya.

Constant en mos antichs esforços per' proporcionar als noys y noyas de las escolas de Catalunya 'l coneixement il·lustrat de la seva llengua y, mediant aquet, el més fácil estudi de la de Castella, tinch gayrebé á punt de dar á la impremta un *Vocabulari catalá-castellá* destinat á las nostras classes de 1.ª y 2.ª ensenyansa, que conté unas 10.000 veus y nombrosa collecció de frases adverbials y modismes.

Més, desitjós de que la mateixa riquesa y abundancia del nostre llenguatge nadiu no sigui obstacle á la general utilitat del llibre en las diversas comarcas de Catalunya, voldria incloure en ell bona part de las formas dobles, triples y fins quádruples que per' la expressió d'una mateixa idea té sovint l'idioma catalá, en sa prodigiosa varietat territorial.

Perqué ab tanta propietat lo parlan allá ahont diuen, per exemple, *cardina*, *lleixa*, *fressà*, *curar*, *afanyarse*, *gelar*, com en els indrets en que expres-

san els mateixos conceptes ab las paraulas *cader-nera, enfila ó escudeller, remor ó soroll, guarir; cuytar y cuytir ó glassar y gebrar.*

He fet lo possible per ' oferir á la joventut dels nostres estudis abundosa copia d' aqueixas variants de sa rica parla, més son tants els mots que ' n tenen, que sols vivint en els respectius territoris se poden sentir y aprendre móltas d' ellas.

Forsas son els meus companys de professió que han nascut y après sa llengua en distinta encontrada d' aquella ahont radica la escola que regentan ó bé que, ja sigui per traslacions ó altres motius, han tingut ocasió de viure llarch temps en várias. A n' aqué- tos, donchs, me dirigeixo principalment avuy per ' pregalshi que se serveixin ajudarme á la possible perfecció d' un llibre, que jo voldria pogués ésser útil als alumnes de las escolas de *tot Catalunya.*

Poquí-ssim es el treball y ' l gasto que ' ls hi ha de costar l' escriure y remétrem una nota ó llisteta dels termes que sápigam de doble ó triple *expressió* catalana, idéntichs en *significat*, preferint sempre ' ls més comuns ó de major ús. Dech advertir que gran part de las variants inclosas en la darrera edició del Diccionari de Labernia (que, per ara, es el millor que possehim) las tinch ja registradas.

Més en dit léxich n' hi mancan moltíssimas d' usuals y vulgars, circumstancia que las fá estimables pel meu objecte.

En els estudis de la nostra regió *catalana* tenim llibres per ' ensenyarho tot en *castellá.* Més no tenim un Vocabulari de 400 ó 500 páginas — barato fins al punt de que ' l puguin comprar els noys y noyas més pobres — ahont trovin aqué- stos en abduas llenguas, y ab notas explicativas quant convinqui, la majoria de las veus, frases y modismes que necessitin á la escola y fóra d' ella, si no ' s dedican á cap professió literaria. Pels que s' hi dediquin, ja hi ha ' ls Diccionaris bilingües costosos.

Tals condicions tindrà, donchs, el *Vocabulari* que motiva aquestas ratllas.

Confio que la bona voluntat del Magisteri catalá y son acreditat zel pel millor profit de la ensenyansa, bastarán per ' que ' s digni respondre á la meva amistosa demanda. Rebi per endevant la seguretat del coral agraiment de qui, com el subscrit, ja está avesat á déureli favors.

Desitjaria que ' ls Mestres que ' m fassin la mercé de servirme no demoressen l' envió de sas notas més enllá de tres mesos. Rebré sas estimables cartas á n' aquesta ciutat de la provincia

de Girona, sens més indicació que ' l meu nom.

SALVADOR GENÍS

Sant Felin de Guixols 1.er d' Agost de 1903.

VIATJANT

EN L' EXPRESS

Quan lo tren com un llam corre
y á la terra s' ha fet fosch,
quedant los termés ben fosos
y apagats tots els colors,
y no més fanals y estrelles
y les llengotes de foch
que treu la locomotora
deixán entreveure ahont som,
penso sovint en la patria
y sovint en mos amors:
si m' hi acosto ó me ' n allunyo,
si ' ls reveuré un altre cop,
si faig camí cap á casa
ó faig camí al altre mon.

o o o

LA TORRE DELS SCIPIONS

Lo día que la vaig veure
desde ' l tren ab visió rápida,
com reliquia d' un Imperi
en mitj del bosch, solitaria,
sense més amichs ni amigues
que ' ls aucells y sargantanes,
ni més vestit que les herbes
que á ses esclétxes s' arrapan,
ni més visitants que boyres
y plujes y soleyades,
á mercé de les tempestes
y per l' home abandonada,
vaig pensar: « cal despedirmen:
no tornaré á contemplarla ».

Y, no obstant, sola y retuda,
dintre ' l bosch encara aguanta;
ab el seu posat de momia,
ab l' ossera bo y corcada,
carregada de centuries

desafiant cara á cara
al home que l' ha aburrida
y al temps que furga implacable
els seus carrens y llambordes,
fent forses pera aterrarla.

JOAQUIM CABOT ROVIRA

DIÀLECH

— Jo no crech les paraules dels homes.

— Jo no crech les paraules de les dones.

Un llarch silenci s' extengué sobre les dos boques closes.

La lluna queya, quieta, melangiosa... La lluna queya com un aranya d' argent que difundia beatitut pels àmbits, y els arbres del jardí, projectant llurs ombres dilatades vetllavan el silenci am son remoreig benigne...

— Jo no crech les paraules de les dones, precisament no per que sían falças. com mal interpretadament se diu, sino per que son incertes... incertes per que frisan, per que tremolan — com papellones invisibles — al impuls inconscient d' un sentiment profund... tremolan — com notes blanques d' una dança folla — al frenesí voluptuós de la llur sensibilitat delicada; les paraules de les dones, son reminiscencies de besos armónicament fetes sensibles, y no son res més que la música de la voluptuositat... y aixís, sortides en vértich dels llavis, no poden respondre ni á lo verdader, ni á lo falç... ¿Negarás ó afirmarás sense la possessió de tu meteixa?... Escoltam, ¿no es veritat que no parléu may sabent lo que diéu? ¿No es veritat també que no sabéu lo que voléu dir?... Es que per dessobre de les paraules hi há l' esperit de l' amor, y no del amor per un, per un sol, sinó un amor per tots, un amor extens, repartit voluptuosament en caricias inpalpables y en mirades suaument profundes... —

— .....

Y aquell jardí d' ombres insegures es banyava plenament á la benigne plata de la lluna.

— Vosaltres no os en donéu compte... á vegades aqueix esperit d' amor que frisa en vos-

tres llavis, que somriu én vostres linias, que palpita en la profunditat tota de vostres mirades el ficsen per un moment en un ser al qui inondéu d' una felicitat dolcíssima... mes aqueix esperit meteix, aqueix amor volupte innat en vosaltres, el trasladéu místicament d' un ser al altre y l' expandiu ample y solemne per totes les atmósferes que aspiréu... per xó no crech am les paraules de les dones, sortides més del cor — ó del desitj — que del pensament, més dels llavis que del cor... —

Y els arbres, els cels, el silenci meteix semblavan queixosament repetir els ecos...

— Jo no crech les paraules dels homes...

— Y jo estimo les paraules de les dones...

ALPHONS MASERAS

RESURRECCIÓ

El petit rellotge imperi de demunt de la cónsola tocá ab só cristallí tres horas; tres trinchs que s' esvahiren en el silenci del gran dormitori com tantas llágrimas s' hi havían evaporat durant las darreras setmanas de mortal angoixa.

Y no obstant eram quatre las personas que 'ns hi removiam: el malalt, la mare, que 'l vestía, y 'l pare y jo, que 'ns esmeravam en sostenirlo per las aixellas cuan veyam que perdía l' equilibri ó que s' anava á cloure de genolls. El pobre havia crescut tant, sortía tan sech del llit, tan flach de camas, que tot ell tenia l' inconsistencia d' un cartílech. El coll ni boy podia sostenirli 'l cap, els brassos li penjavan sempre, las camas may se li adressavan prou: Però encara, d' aquets estragos que 'l temps hauria recompost!... Lo que 'ns tenia l' ánima atravessada era l' estigme d' idiotisme que 'l malehit tifus havia imprés en aquell ser. ¡Tan llest, tan mogut, tan intel·ligent cuan se ficá al llit, y tan encantat, tan ensopit, tan beneyt como se 'n aixe-

cava! Semblava que 'ns el havían cambiat. Y quin cambi més espantós!... Nos havían robat el noy y en son lloch deixat una bestia; una bestia ab forma humana, que, com tota monstruositat, nos era dolorosament repugnant. Veure, veure á través d' aquellas faccions descoloridas y estiragassadas el recort palpitant del adolescent fresch y roig, del músich insipient que 'ns havia embadalit á tots ab sas inspiracions melódicas extraordinarias, y trobarlo ara apagat, foll de gula grossera y negat de paraula fins al punt de no disposar sinó d' un xiscle y d' un grony pera expressar tots sos dolors, sos afectes y desitjós, era un torment que no 's troba ni al iufèrn del Dant. Aquells pares estavan áclaparats. "¡Potsèr demá, potsèr demá!," Y com el demá era tan negre com l' ahir, cada día que passava los queya un any demunt; y cada día, cada día llevavan al pobre noy ab el mateix silenci, la mare 'l vestía ab el mateix dolor, y jo 'ls ajudava ab el mateix respecte; condolit fins á lo més fons de l' ànima.

Un cop vestit, la mare 's posava darrera, el pare y jo sosteníam al malalt per sota las aixelles, y, empenyentlo suaument, l' ensenyavam altra volta á caminar fins arribar, de mica en mica, á l' extrém de la cambra ahont, al peu del balcó, l' esperava 'l dinar en una tauleta amorosament parada.

Hi havia duas setmanas qu' ho anavam fent aixís y no podíam dir encara que notessím cap progrés. Sempre la mateixa flaquesa de cós, sempre la mateixa ausencia d' ànima, la mateixa privació de paraula, els mateixos xiscles y gronys bestials d' alegría cuan veyá 'l menjar, y las mateixas lluytas punyents del pare pera que 'l noy no 'l prenguéss á grapats del plat y se 'l portés á la boca com un gorila.

Peró aquell día, la porta de la sala havia quedat oberta no se per qué, y al passar pe 'l devant d' ella 'l malalt s' hi pará, comensá á contemplar al piano qu' era á l' altra banda de pessa, mirá á son pare, primer, y després á mí, ab ulls suplicants y com repentiment illuminats d' inteligencia, y ab estrebadas y xiscles nos marcá 'l desitj de que l' acompanyessim fins á 'n aquell moble. El pare y jo cambiarem una mirada de sorpresa y, seguint la voluntat del in-

felis malalt, l' anarem conduhint sala endins cap al piano. La mare 'ns seguía ab un pam d' ulls, la boca oberta, sense respir, com casi també anavam nosaltres d' intrigats y sorpresos.

Per fí arribarem al peu de l' instrument; el noy obrí desmesuradament els ulls, fent signe de volguershi asseure; la mare enretirá 'l tamboret, obrí 'l teclat y acostá una cadira. El mut feu un xiscle dels seus, un d' aquells udols salvatjes ab que 'ns destrosava 'l cor cuan se sentía contradit ó mal comprés. A la fí endevinarem que no volía cadira sinó 'l tamboret. "¡Quinas ráuixas!," pensarem interiorment y tot rodant el cap ab tristesa. Peró aixís y tot y sense sospitar encara que 's proposava ab tot alló 'l pobre beneyt, la mare cambiá la cadira pe 'l tamboret.

Llavors, aquell, recobrant sobtadament una forsa inesperada, se desprengué de nosaltres y 's va asseure com en sos mellors días devant del piano; extengué 'ls peus sobre 'ls pedals, aixecá la mirada al cel com fent memoria, posá las demacradas mans en el teclat y, ab sorpresa que 'ns feu esclafir el plor á tots, va rompre ab un acort perfecte, exclamant ab veu clara y natural: "¡ara, ara, estich bé!,"

Y durant mitj' hora, en que no arribavan á estroncarse 'ls plors de joya d' aquells pares, estigué 'l noy, el músich d' avuy, repassant tot el repertori que s' havia salvat ab ell del gran naufragi dins de las tenebrosas fosquedats d' aquell enteniment que nosaltres ja havíam cregut mort pera sempre més. L' amor de la seva vida, la música, nos el tornava, la música l' havia ressucitat.

NARCÍS OLLER.

CRÓNICA

Aquesta vegada podèm casi afirmar que nostre estimat *Centre Catalá* de París, que cada día va guanyant en amplitut, tant per sas lligitimas aspiracions com per la consideració de que gosa entre las familias dels nostres compatricis aquí residents,

donarà una bona branzida. El nostre primitiu local de llogué, encara que ben situat, era ja massa esquitit pera nosaltres. El saló de vetlladas era completament impropï de la nostra cada dia més nombrosa concurrència, y calia buscar un altre indret que, sense perdre la qualitat de céntrich, reunís millors condicions d' estatje pera fer de nostra Societat un punt de reunió permanent pera tots nosaltres y pera els companys y familias de nostres amichs que volguessen honrarnos ab llur assistència á nostras festas.

Donchs..., la cosa está ja feta. Els préliminars están ja acabats y sols faltan uns quants detalls de solució fácil y rápida. El nou local del *Centre* costarà á la Societat algún sacrifici; empró allí estarem completament á casa nostra, y hem de dir com Francesch 1er, rey de Fransa: « París be val una missa ». Estant ja preparats els materials pera el present número, ha tingut lloch una reunió general dels socis en la qual deuen haver quedat solventadas totas aquellas qüestions d' ordre secundari que podían oposarse com objeccions á l' adquisició del nou local. Hem de suposar que 'l bon sentit de la Societat las haurá aplanadas totas sense gran esfors, sobre tot tenint en compte la necessitat absoluta de un cambi de local pera sortir d' una vegada de nostre situació relativament estacionaria.

Podém adelantar la noticia de que en un dels dos primers diumenjes del vinent Octubre se celebrarà l' inauguració del nou local del *Centre* ab una excepcional vetllada, á la qual desd' ara augurém un éxit complert. Tota la colonia catalana de París, y moltas familias castellanas y francesas que sempre s' han gaudit de l' existència de nostre Societat, estarán especialment invitadas. A partir d' aquell dia, el *Centre Catalá* de París comensarà á recorre una nova etapa, quals resultats no dubtém que serán completament satisfactoris.

* * *

En aquest número veuran nostres llegidors uns quants retalls qu' ens hem permés la llibertat de recullir del hermós llibre de poesias que acaba de publicar el nostre bon amich en Joaquim Cabot y Rovira, president de la Societat *Orfeo Catalá* de Barcelona, ab el títol, per cert molt encertat y expressiu, de *A cop calent*. El llibre compte ab composicions molt bonicas y sobre tot molt sentidas. Aquesta última qualitat y la de que son totas escritas ab verdadera inspiració y « à cop calent » fa que 'l tomet del senyor Cabot meresca un entusiasta aplauso de tots

els qu' estiman de veras el conreu de nostra hermosa parla, tant plena de poesia quan els que la manejan saben ferho ab tanta delicadesa y bon gust com l' autor del llibre al que fem referencia.

* * *

En un article del *Heraldo de Madrid* en que 's dona compte de la vida social á Belgrado, hi trobém que durant las darreras temporadas hi ha alcansat gran éxit en lo Teatre Nacional d' aquella ciutat el drama de nostre distingit amich y compatrici Angel Guimerá *Terra baixa*, traduhit á la llengua servia.

* * *

Continúan vegent la llum pública, ab notable éxit, els tometes que publica la Biblioteca popular de « L' Avenç ».

Darrerament hem rebut *La Vida nova*, poema del immortal Dant Allighieri traduhit al catalá (ab un prefaci) per Manel de Montoliu. Tant la traducció com el prefaci son treballs que mereixen llegirse. Son fets ab molta consciencia y res poden criticarhi ni els llegidors més delicats que coneixen las bellesas de l' obra del Dant en la propia llengua en que fou escrita.

L' últim llibre publicat y qu' ha arribat á nostras mans es la xamosa noveleta d' en J. Pous y Pagés titulada: *Per la vida*. Aques estudi, además de xamós per la manera en que está escrit, constituheix un excellent tros de psicologia rural en el qual l' autor ha fet una traducció exacta y sentida de la vida del poble en lo que té de més humana y verdadera, en l' accepció més ampla de la paraula.

* * *

Una noticia pera els nostres llegidors que 's dediquin á escriure ab honra y profit propis, ensemps que de nostra aymada llengua:

La secció d' Arts y Literatura del *Centre Lirich dramátich*, de Sabadell, ha obert un concurs teatral oferint cinquanta pessetas en metálich al autor de la mes inspirada comedia en un acte, propia pera esser representada en lo dia d' Ignocents.

Los treballs deuen enviarse al Sr. Secretari del Jurat Sr. Joseph Puig, Concepció 37, avans del dia 27 de Novembre.

IGNOTUS.